СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXXII. — Число 44. — Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 23. лютого, 1924. — VOL. XXXII. — No. 44. — Jersey City, N. J., Saturday, February 23, 1924. — THREE CENTS

РЕПУБЛИКАНСЬКІ ПРОВІДНИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ВІД КУЛИДЖА УСУНЕННЯ ДОГЕРТІ

ВАШІНГТОН, 20. лютого. — Републиканські провідники в конгресі відбули з президентом Кулиджом конференцію, на якій зажадали від нього усунення генерального прокуратора (міністра судівництва) Догерті. Вони сказали президентови, що резиґнація міністра конечна для добра републиканської партії.

Тимчасом Догерті хоче оставати на своїм уряді так довго, поки конгрес не примусить його уступити. В конгресі час від часу попадають промови про сю справу, і случаються сенатори та конґресмени, які обороняють Догерті.

СИНКЛЕР ВЕРТАЄ

НЮ ЙОРК, 20. лютого. — Сюди вернув нафтовий підприємець Гарі Синклер, котрий виарендував був нафтові терени, застережені для американської воєнної фльоти, а котрого особа була головним героєм всіх дебат за нафтові надужиття в конгресі.

Синклер, котрий виїхав був до Европи зараз після роскриття шкандалу, заявляє, що він готов кождої хвилі явитися в конгресі на слідство.

ЗНОВА ЗМІНИ В ПОДАТКОВІМ ЗАКОНІ

ВАШІНГТОН, 20. лютого. — Демократично-поступова коаліція конгресменів знова хоче нових поправок до податкових проектів. Нині ся більшість приняла цілий ряд ухвал, як ухвала, що зниження податків о 25 процентів має ростягнутися на дрібних купців та фармерів.

Сі ухвали показують, що коаліція (порозуміння) межи демократичними конгресменами та поступовцями з републиканської партії утвержена в справі податковій на добре. Републиканці хочуть лишень вгадати, чи відноситься се також до других справ.

В СПРАВІ БОНУСА

ВАШІНГТОН, 20. лютого. — Голова Американського Леґіону жалувався тут у публичній промові, що противники бонуса для ветеранів серед властителів фабрик вживають свого впливу на своїх робітників, щоби відвернути їх від попирання бонуса.

ГЮЗ ЗНОВА ЗАЯВЛЯЄТЬСЯ ПРОТИ ІМІГРАЦІЙНОГО ПРОЕКТУ

ВАШІНГТОН, 20. лютого. — Секретар стейту Гюз вислав листа до голови іміграційного комітету в спалаті послів і в нім критикує знова деякі постанови іміграційного проекту, предложеного тепер конгресови.

Гюз опирається головно ухваленню постанови, яка виключає зовсім іміграцію з Япану. Він звертає також увагу на точку проти мексиканської іміграції, кажучи, що Злучені Держави не можуть зборонити іміграції з Мексика, бо інтерес добрих відносин межи Злученими Державами та еспанськоамериканськими републиками в Америці вимагають того, щоби іміграція межи ними не була обмежена.

НЕ МАЮТЬ НАДІЇ НА ВИЛІЧЕННЯ СЕНАТОРА ГРІНА

ВАШІНГТОН, 20. лютого. — Лікарі вже стратили надію, що їм удасться вратувати життя сенатора Гріна з Вермонта, котрого постріляли прогибіційні агенти підчас вуличної перестрілки з муншайнерами.

Уряд веде дальше слідство в сій справі, а агент, котрий самий признався до постріления, уряде далі.

ПЕРЕКУПНІСТЬ ПРОГИБІЦІЙНИХ АГЕНТІВ

НЮ ЙОРК, 20. лютого. — На відбуваючімся тут процесі проти кількох місцевих поліційних урядників зізнав Фред Мур, редактор одної муринської газети, що прогибіційні урядники поліційні в нюйорській дільниці Гарлемі давали знати муншайнерам та бутлеґерам, коли вони будуть робити в них ревізію за горівкою.

ХОЧУТЬ ПОЗИВАТИ ВЕНДЕРЛІПА

НЮ ЙОРК, 20. лютого. — Видавці газети „Де Маріон Стар", хочуть позивати до суду о 600,000 долярів відшкодовання банкира Френка Вендерліпа за те, що він мав сказати підчас одної промови, що нафтові відпоручці купили сю газету за вишрубовану ціну, щоби в той спосіб позискати президента.

БОЯТЬСЯ ЗНИЩЕННЯ РИБАЦЬКОГО ПРОМИСЛУ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 20. лютого. — Перед стейтовою леґіслятурою появилася велика депутація рибаків, котра противилася ухваленню проекту закона, забороняючого заставлювання сітий в морських водах нюйорського стейту.

Депутація говорила леґіслятурі, що ухвалене сього закона знищить рибацький промисл в околиці Ню Йорку та знищить заняття для 100,000 осіб.

СТРАШНИЙ ВЧИНОК РЕЛІҐІЙНО БОЖЕВІЛЬНОГО

СТ. ПІТЕРСБУРҐ, Флорида, 20. лютого. — Молодий мущина Френк Мекданел, котрому всего 19 літ, признався нині перед поліційними урядниками, що він застрілив, вбив, а відтак спалив своїх родичів. Опісля признався до подібного спалення своїх двох сестер. Родичів убив він вчора, а сестри рік тому назад. Як мотив свого вчинку подав, що хотів у сей спосіб увільнити світ від Антихриста, про котрого вичитав у реліґійних книжках.

КАКС ЗНОВА ХОЧЕ КАНДИДУВАТИ

МІЯМІ, ФЛОРИДА, 20. лютого. — Бувший губернатор стейту Огайо Джеймс Какс, що був невдачним кандидатом демократичної партії при послідних виборах президента Злучених Держав, знова виставив свою кандидатуру на сей уряд.

СТРАТИЛЬ НОГУ ЧЕРЕЗ РАБУНОК.

На Корнелія Обрайена, 40-літнього купця з Пикскила, в стейті Ню Йорку, напали на вулиці розбишаки, а не найшовши богато гроша в його кишенях, стали обшукувати його так докладно, що зняли з нього черевики, бо звідкись знали що він там переховує гроші. Полишений без черевиків Обрайен відморозив собі ноги так що лікарі кажуть, що одну ногу треба буде відтяти, якщо гангрина, яка в ній кинулася, не має знищити цілого тіла.

ЗАВЗЯТИЙ У СВАРЦІ.

Луис Куні, різник з Файло, в стейті Илинойсі, посварився з своєю родиною, забив свого зятя, його жінку та їх 17-літню дочку, а опісля звернув револьвер до себе та поклав тропом себе.

Сусіди не знали цілий день про родинну трагедію.

ВОЄННИЙ МІЛЯРДЕР ПОКРОВИТЕЛЕМ НАУКИ.

Віденські часописи звідомляють, що воєнний мілярдер у Відні Зіґмунд Бозель зобовязався давати гроші на потреби віденського університету. Віденський університет підупа-

НАУКОВІ УСТАНОВИ УКРАЇНИ.

По всій радянській Україні істнує до 40 наукових товариств, при чому найбільше їх у Київі — 17, у Харкові — 8, в Одесі — 5, решта в Катеринославі, Миколаїві, Бахмуті, Чернигові. В числі цих товариств є 4 астрономічні обсерваторії: Харківська, Одеська, Київська і Миколаївська (остання працює по завданнях Пулківської обсерваторії). При обсерваторіях істнують власні майстерні, силами яких за роки революції підтримувалися в порядку інструменти, завдяки чому роботи обсерваторій не припинялися. Харківська астрономічна обсерваторія, будучи, з одного боку, науковою, служить з другого боку шкільно-допомоговою установою для інститута народньої освіти. Дуже жваво працює одеська астрономічна обсерваторія, що виконує не тільки наукову, а й популяризаторсько-освітню роботу.

НОВІ ПОКЛАДИ ПЛЯТИНИ.

По відомостях з Москви, експедиція інжинира Урранова знайшла великі поклади плятини в гірлі Єнисея й у Наримському районі на Сибірі.

НАГЛО ЗБОГАТІЛИ.

Консорція, на чолі котрої стоїть ославлений польський політик Войцех Корфанти, купила кротошинські добра кн. Гоґенльоге за 8 мілїонів долярів. Як подає „Курієр Львовскі", вістка про се купно зробила в Познані велике вражіння, бо люди, що купують сі добра (Корфанти, Сейда, сен. Полонинський) досі не належали до богатих.

ВИСТАВКА ПІДКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

В березні (марті) с. р. в Празі відкриваеться виставка під назвою: „Мистецтво і побут Підкарпатської України". На виставці фіґурувати-ме до 3,000 зібраних народних українських вишивок, якими славиться Підкарпатська Україна, зразки домотканих матерій, селянські українські стрії, гончарські і різбарські вироби, писанки, музикальні інструменти, взагалі всі предмети побуту, праці і декоративного призначення, які характеризували б артистичний смак Підкарпатської України.

УКРАЇНЦІ НА ЛИТВІ.

До Редакції берлінського Літопису пише один Українець з Москви:

„Тут на Литві є два українські села: Потервінта та Чорнодуби які повстали з примусових виселенців з Київщини з 1914-го року. Про Потервінти одержу незабаром докладніші вісти від одного знайомого, що там заробляє на прожиття разом з иншими товаришами. До Чорнодубів поїду при нагоді сам і зберу на місци потрібні відомости. Треба про це поінформувати наш загал, щоб не забув про своїх братів і допоміг їм засновати бодай народню школу.

ХТО МЕЧЕМ ВОЮЄ...

Один постерунковий львівської поліції давав свому товаришеви Свідніцькому лекцію боротьби з бандитизмом і з ворогами Польщі. Навчаючи товариша практично як арештувати підозрілі особи і як стріляти до них, постерунковий у своїм педагогічнім запалі стрілив знехотя до свого приятеля Свідніцького і смертельно поранив його. Жертву свого фаху відвезено до лічниці.

ЖІНКА ТРОЦЬКОГО В НЕЛАСЦІ.

Жінку Троцького усунено зі становища керуючої урядом „Охорони творів Мистецтва" і зі становища голови „Головного Музею". Це усунення стоїть у звязку із неласкою, в яку попав Троцький у керуючих політичних московських кругів.

ВИЛИВ ВИСЛИ.

Висла коло Кракова виступила з берегів і залила села Крокочин і Пасека. Мешканців обох сіл дезольовано.

ПАШПОРТИ ДЛЯ НЕБІЩИКІВ

Як відомо, Тешин (на б. австрійськім Шлеску) розділено між Чехо-Словаччину і Польщу наслідком чого деякі села розділено між обидві держави. В одній околиці село залишилося по стороні Чехо-Словаччини, а цвинтар того села належить до Польщі. Зразу польська прикордонна сторожа дозволила Чехам переходити кордон і хоронити небіщиків на польській території. Але останніми часами польська влада жадає від чеських небіщиків закордонних пашпортів і великих митових оплат за перевіз через кордон. Отже бідний Чех, бажаючи умерти, мусить подбати про закордонний пашпорт у старостві в Моравській Остраві; заплати за візо 200 чеських корон і, аж полагодивши всі ті формальности, мандрувати на цвинтар до Польщі.

НОВИЙ КАЛЕНДАР В ЮГОСЛАВІЇ.

„Православна Рада" Югославії приняла реформу календаря і признала право повдовілим священикам наново женитись. Одначе з переведенням сеї реформи в діло мається заждати, доки православні церкви інших держав не вирішать теж сеї справи. Присім сербські газети нападають на російське еміграційне духовенство, яке агітує в Югославії проти нового календаря. Одна з них пише: „Не можна згодитись, щоби нашою державою і церквою правили ті, що запропастили свою державу і церкву.

ПОВОРОТ МУЗЕЮ.

При російськім посольстві в Царгороді в пятьдесятих роках минулого століття істнувало російське археольогічне товариство з великим музеєм і науковою бібліотекою. З початком війни турецький уряд сконфіскував музей і бібліотеку. Тепер турецький уряд повідомив советську владу, що бажає передати мистецькі та історичні цінности російській Академії Наук. У звязку з тим з Москви до Царгорода виїхала окрема російська комісія з проф. Успенським на чолі.

ДОВКОЛА СПРАВИ ГЕН. БИСКУПСЬКОГО.

Російська газета „Вѣра і Вѣрность" спростовує чутки про перехід російського генерала Бискупського на службу до большевиків. Генерал Бискупський, по запевненях газети, живе, як і раніш, у Мінхені.

ФРАНЦУЗІВ МУЧИТЬ ПРИВИД НІМЕЦЬКОЇ ПІМСТИ

ПАРИЖ, 20. лютого. — У французьких диплюматичних кругах заявляють, що найважнійшим ділом для Франції се забезпечення її перед пімстою Німеччини на будуче.

Люї Люшер каже, що Французи мусять обчисляти згори, яка буде „ІМОВІРНА СИЛА" Німеччини в недалекій будуччині і мусять відповідно до того готовити свої сили. Французи волїли би, каже Люшер, забезпечення їх вітчини при помочі умов, але коли се не можливе, так вони мусять глядати інших способів.

ФРАНЦУЗИ НЕ МОЖУТЬ ДАТИ НА „ВІДШКОДОВАННЄ"

ПАРИЖ, 20. лютого. — В тутешних поінформованих кругах кажуть, що французькі урядовці в дечому годяться з комісією знавців Доса про потребу основання німецького банку із золотою основою для випуску нових повновартних німецьких банкнотів.

Одначе Французи не дуже вдоволені поглядом комісії Доса, що Німеччині слід признати мораторіо (проволоку) щодо сплати „воєнних відшкодовань". Вони кажуть, що Німеччина закупила найменше на $1,000,000,000 заграничних вартісних паперів, які можуть дати Франції, а також вона може вивозити уголь і з прибутку платити Франції.

НІМЕЦЬКІ ЗЕЛІЗНИЦІ ВАРТУЮТЬ 25,000,000,000 ЗОЛОТИХ МАРОК

БЕРЛІН, 20. лютого. — Німецькі знавці оцінили вартість німецьких зелізниць на 25,000,000,000 золотих марок.

Таку оцінку подали вони комісії Доса, яка плянує міжнародню позичку для Німеччини в сумі 10,000,000,000 золотих марок (2½ біліона долярів), на яку Німеччина дала би зелізниці яко запоруку.

БЕЛЬГІЯ СТЯГНЕ СОБІ З НІМЦЯ ДЛЯ ВИРІВНАННЯ БУДЖЕТУ

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельгії, 20. марта. — Бельгійський премієр Теніс заявив сьогодня на раді кабінету, що будучет Бельгії буде сього року зрівноважений, бо Бельгія дістане 600,000,000 франків з продажі угля в окупованій Рурщині.

ФРАНЦІЯ ЗАБОРОНЮЄ ВИВІЗ ПОЖИВИ

ПАРИЖ, 20. лютого. — Французька влада заборонила вивозити заграничні артикули поживи, будівельний матеріял, уголь і дорогі камені.

Дозволено тільки вивозити свіжу і сушену ярину і сир, але за окремим високим опідаткованням.

ДІВЧИНА ПОВІСИЛАСЬ У ТЮРМІ

ВІДЕНЬ, 20. лютого. — В тутешній тюрмі повісилась 16-літня дівчина Анна Юґ.

Їй помогли три інші дівчата, що разом з нею сиділи в одній келії. Тепер вони будуть одвічати перед судом яко співвинні.

ЧОМУ СЕРБСЬКИЙ ПАРЛЯМЕНТ ЗГОДИВСЯ НА ВІДДАЧУ ІТАЛІЇ ФЮМЕ?

БІЛГОРОД, столиця Югославії, 20. лютого. — Вчера предложив в югославській скупщині (парляменті) міністер закордонних справ Нінчич до затвердження договір між Італією і Югославією, на основі якого Югославія зрікається пристани Фюме в користь Італії.

Договір принято 123 голосами проти 24.

Хорвати не вспіли прибути впору і предложити свої посольські документи і тому ще не брали участи в засіданню та не могли повалити предложення міністра Нінчича.

Міністер Нінчич у своїй промові сказав, що держави завелись на мирових договорах і на Лізі Народів і тому мусять обезпечуватись отакими окремими договорами як італійсько-югославський.

Посли з опозиції кричали до нього, що на такій підставі Югославія могла би забезпечити собі мир з усіми сусідами, якби віддала їм території.

БОЛЬШЕВИКИ ХОТЯТЬ ПОБІЛЬШИТИ СВОЮ ПАРТІЮ

МОСКВА, 20. лютого. — Російська комуністична партія зачала кампанію по цілій Росії за принятєм 100,000 нових членів.

Одначе зголосилося 150,000 і се додало большевикам охоти, так що вони тепер хотять розголосити, що приймуть до своєї партії мілїон нових членів.

БОЛЬШЕВИКИ ПРОТИ ГОРІВКИ

МОСКВА, 20. лютого. — Большевицька влада замкнула за три місяці 20,000 неправних горалень.

ЯПОНІЯ ХОЧЕ ПРИЗНАТИ РОСІЮ

ТОКІО, столиця Японії, 20. лютого. — Японський міністер закордонних справ Матсуї заявив, що Японія готова признати російський советський уряд, коли обі держави наперед вирішать між собою спірні питання.

ШПИТАЛЬ В ЯПОНІЇ ЗА АМЕРИКАНСЬКІ ГРОШІ

ТОКІО, 20. лютого. — З підмогового фонду Американців для жертв землетрусу в Японії осталось $3,000,000. За сі гроші має повстати шпиталь в Токіо. На будову будинку зужиється половину, а друга половина останеться на удержанню шпиталю.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗА ЗГОДУ В МАЙНЕРСЬКІМ ПРОМИСЛІ.

Наради межи представниками майнерів мягкого вугля в так званім середнім конкуренційнім окрузі та представниками властителів копалень, що почалися дня 11. лютого в флоридськім місті Джексонвил, вже на покінченню.

З якими домаганнями йшли на сі наради представники майнерів, відомо з перебігу нарад дворічної майнерської конвенції, що відбулася на два тижні передтим у місті Індіянополіс, в стейті Індіяні. Юнійні делегати на сю конвенцію постановили були повести політику зарібкову так, щоби властителі не урвали робітникам мягкого вугля заплати, а згодилися на продовження теперішнього майнерського контракту на чотири слідуючі роки. Сього часу майнерська юнія потребує на те, щоби викінчити організацію майнерів мягкого вугля та виступити опісля всею силою організації за підвисшенням заплати. З такими припорученнями й поїхали представники майнерів на джексонвільські переговори.

Властителі копалень мягкого вугля знали, яке становище займають представники майнерів, і вони старалися повести політику так, щоби майнерів мягкого вугля не допустити до скріплення своєї робітничої організації. Зменчити робітничу заплату їм було би не можливо, і вони сього зреклися з гори, а місто сього всю силу зібрали на те, щоби зменчити протяг часу, на котрий новий контракт має бути заключений. Вони зажадали, щоби теперішний контракт ,що кінчиться з днем 31. марта сього року, був продовжений на два роки, бо в той спосіб властителі сподівалися, що робота коло зорганізовання робітництва мягкого вугля була перервана на кілька місяців через нову майнерську конвенцію та через нові контрактові переговори з властителями.

З отсих двох становищ вийшов компроміс. Уступили властителі, уступили майнери, і обі сторони згодилися заключити контракт на дотеперішних умовах на 3 роки. Відомо, що се лиш тимчасова умова, та що до її повноправности потреба ще голосовання майнерів по відділах, але нині можна вже сказати, що контракт сей буде принятий та що він справді увійде в життя з днем 1. квітня сього року. Буде отже майнерська юнія мати три роки на затвердження своєї організації серед майнерів мягкого вугля, три роки твердої праці, з котрої овочі, добрі чи злі, її прийдеться збирати при слідуючих нарадах з властителями.

Буде вона мати в сій роботі немало ворогів. Кромі властителів копалень та їх наймитів станутъ ще проти неї Ку-Клакс-Кленсмени зі своєю загорілою ненавистю до іміґрантів, що становлять більшість робітників у мягковугільним промислі, та большевицькі агенти, які в своїй вірности до московської політики воліють розбити майнерську юнію на прах, як лишити її в руках провідників, їм немилих.

Сподіватися можна, що юнія поборе сі трудности. Се лежить в інтересі робітництва в копалнях мягкого вугля.

РОСІЙСЬКИЙ ГОЛОС ПРО ПОЛЬЩУ.

В російському місячнику „Руская Мысль", яка виходить в Берліні під редакцією Петра Струве, пише російський публіцист А. С. Ізгоєв м. і. таке:

„Російська інтелігенція щиро і чесно признала самостійність Польщі і не готує проти неї жадних заговорів. Але біда в тому, що Польща, не вспівши ще визволитись, зачала захватувати простори, заселені Білорусинами й Українцями. Щоби сей захват удержати, Польща мусить руйнуватись на зоруження, грати великедержавну ролю в політиці, і стреміти до того, щоб заступити Росію для Франції, а через те жити в страсі перед російсько-німецькою коаліцією, яка має покінчити із самостійностю Польщі."

Автор кінчить словами Столипіна: „В політиці нема пімсти, лише наслідки" і каже, що Польща нехай тямить, що відродженне Росії не за горами, а се, що відложено, ще не минулось і не пропало.

Автор сими словами хоче вказати Польщі, що її жде відплата Росії.

І не тільки Росії, але й України і Білоруси і Литви і Німеччини. Всі вони відплатяться Польщі, так як вона на се заслужила. Чи се буде пімста, чи наслідки, все одно, але сі наслідки прийдуть. Се знає цілий світ, кромі Польщі, яка поза собою нічого не бачить. І не побачить, поки їй другі не покажуть багнетом.

Полякам і так відвороту нема, отже все одно і їм і другим, яку вони тепер політику ведуть.

БЕЗРОБІТТЄ НА УКРАЇНІ

З Харкова повідомляють, що український народній комісаріят праці представив на розгляд ради народніх комісарів звіт про здвиг безробіття в Києві, Одесі та Харкові. Число безробітних дійшло до 119,000 людей. Комісаріят праці просить раду комісарів асигнувати кредити на допомогу для безробітних і на припинення напливу безробітних із закордону, передівсім з Польщі.

„НА СХІДНІМ ФРОНТІ—БЕЗ ПЕРЕМІН!"

Визнання совітського уряду Англією. — Україна совітської влади не визнавала й не визнає.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Коли ще на визнання совітського уряду з боку великих держав тільки заносилось, російська закордонна преса дуже живо обмірковувала питання: „визнавати чи не визнавати?" У Берліні, Празі, Парижі та інших осередках московської еміграції скликались віча, улаштовувались диспути, й скрізь тільки й чулось: „визнавати чи не визнавати?"

Ця метушня робила смішне й прикре враження. Ніхто московських еміграцтів про їх думку не питав, справа визнання чи невизнання від них зовсім не залежала, все вирішувалось чинниками вищого порядку. Дивлячись на цю метушню, можна було тільки пригадувати добрі старі часи, коли де-небудь у Калузі чи Тулі якийсь пяненький передовик місцевої часописи сидів і строчив: „Ми нераз остерігали Англію"... А та капосна Англія зовсім не звертала уваги на осторогу тульських та калузьких публіцистів і з заплющеними очима йшла назустріч до своєї погибелі...

Українська преса цеї помилки не зробила. Вона не „остерігала" Англії, не дебатувала питання — „визнавати чи не визнавати?", а вичікувала, який дощ буде з цеї хмари. Це не значить, що українське суспільство мало менше пудстав цікавитись цею справою. Навпаки, підстав може й було в нас більше, ніж у Москалів. Та хоч Українці й недавно виступили на політичну арену, але стільки вони вже навчились, що коли їх думки не питають, то вони з нею й не набиваються.

Але тепер ми стоїмо перед доконаним фактом: **Англія визнала совітський уряд**, визнала у всій формі, й не тільки як уряд совітської Росії, себ-то Московщини, але як уряд усіх країв, що входять у совітську „федерацію". Сьогодня визнала Англія, а за якийсь час прийде й визнання Франції, а там і визнання инших держав, крім хіба Америки.

Це ставить перед нами не академічне питання — „визнавати чи не визнавати?" — а цілком конкретне й актуальне питання:

„Чи міняе факт міжнародного визнання совітського уряду відношенне українського народу до цього уряду?"

На це може бути лише одна відповідь:

— На східнім фронті — без перемін!

Сам по собі факт міжнародного визнання не міняе **характеру совітської влади**. Царську владу визнавав цілий світ, царська Росія належала до великих держав, але цей факт зовсім не импонував українському народови й не спонукав його залишити свою визвольну боротьбу. Загальним визнанням тішиться й нинішня польська держава, але нікому й на гадку не спадає на цій підставі жадати від українського народу, щоб і він визнав Польщу й помирився зі своею недолею.

Це все — елементарні істини, й зовсім не варто було-б їх повторювати, коли-б сама совітська влада й наші внутрішні ліві москвофіли не скористувались фактом міжнародного визнання совітського уряду, щоб з новою силою натиснути на українську незалежну думку.

— Ги-ги! Англія визнала — а ви не визнаєте! Це-ж сміх!...

Тому й доводиться повторювати ці елементарні істини, щоб раз-назавжди відбити охоту до послугування такими доводами.

Україна не могла заборонити Англії визнати совітську владу, як не може вона цього заборонити Франції, Італії, Уехословаччині чи Патагонії. Але ніхто не може й звеліти Україні визнати ту владу, яку вона вважає чужою, ворожою, окупаційною. Коли самі большевики ні терором, ні українізацією не могли до того присилувати, то вже напевне цього не зможуть чужі держави. Та це зовсім і не входить в їх завдання.

Як гадюка в новій шкірі не перестає бути гадюкою, бо її суть не у шкірі, а в зубах, так і совітська влада, добившись міжнародного визнання, не перестане бути сама собою, себто владою малої купки насильників, узброєних терором.

І тому:

„На східнім фронті — без перемін!"

Прага, 4. лютого.

Радянин.

БЮЛЕТЕН Ч. 6 УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКОГО ВИДАВНИЧОГО ФОНДУ

(26. січня 1294 р.

17-го січня ц. р. під головуванням Л. Бича відбулися чергові звичайні загальні збори Видавничої Ради У. Г. В. Ф., У. Г. В. Ф. має вже 73 вкладчики в тім числі такі організації та видавництва: Укр. Гром. Комітет в ЧСР, Громада Кубанців у Празі, Український Клуб у Женеві, Укр. Вищий Педагогічний Інститут, Студ. Громада Укр. Госпо. Академії в Подебрадах, Громада слухачів Укр. Матуральних Курсів у Празі, Студ. Громада Укр. Вищ. Педаг. Інституту ім. Драгоманова в Празі, Спілка Укр. студентів у Німеччині, Укр Т-во в Катеринославі, В-во укр. молоді в Берліні, Видавниче Т-во при Укр. Госп. Академії в Подебрадах, В-во „Чорноморʻ у Каліші, Укр. Вид. Т-во „Укр. Студент" у Празі, В-во „Нова Україна" в Празі, В-во „Вільна Спілка" Прага-Львів, В-во „Дзвін" Віденъ-Київ, Укр. Наук. В-во в Львові. Решта окремі особи. Найбільше вкладчиків зпоміж Українців у Чехії — 61; далі йдуть: Німеччина 5, Віденъ 1, Швайцарія 1, Америка 1, Бесарабія 1, Галичина 2, Польща 1. Бюро У. Г. В. Ф. одержало недавно від одного студента-емігранта такого листа: „Надаючи велике значіння ділові поширення української культури взагалі й української книжки з окрема, цим самим несу до гурту суспільної скарбниці всі мої збереження, що надмірною працею зложені ще в Єгипті і цими днями мені надіслані. Прицьому прикладаю двайцять шість (26) долярів".

Всіх рукописів зголошено вже 83 від 48 авторів, з тих праць поки що ухвалено взяти на перегляд 30, одержано і на рецензію віддано 15, ухвалено до друку 7. Почато переговори з певними фірмами в справі друків і фінансування видань У. Г. В. Ф. Щоб упорядкувати як найдоцільніше справу з перекладами найцінніших чужих праць на українську мову, Бюро У. Г. В. Ф., за порадою фахових знавців, укладає списки тих праць, що їх конче потрібно як найскорійше дати в українському перекладі. Загальні збори ухвалили всі заходи Бюро щодо організації праці У. Г. В. Ф. З низки біжучих справ ухвалено, між иншим, видати також вибрані твори М. Драгоманова.

Перша вистава українських друків і книжної графіки в Празі, в березні 1924 р.

Розіслано повідомлення і запросини всім органам преси та артистам-графікам. Львівська Просвіта повідомила, що висилае на виставу всі свої видання. Видав. Т-во при Укр. Госп. Академії в Подебрадах упорядкує на виставі свій окремий куток з виданнями і діяграмами. Складено памятну книжку-каталог графічного відділу вистави зорганізовано комісія в складі пр. Д. Антоновича, артистів І. Мозалевського і В. Січинського. Під час вистави організовано буде ряд коротких відчитів з історії української книжки.

Бюро просить всі органи преси, видавництва і артистів-графіків спішити з надісланням експонатів. Все, призначене для вистави, висилати на адресу Секретаря Комітету Вистави Ю. Тищенко (Прага III, Шерікова 4/III, Укр. Гром. Ком.)

Рух рукописів.

Ухвалено до друку: Проф. Д. Антонович — 300 років укр. театру; проф. О. Шульгин — Нариси з нової історії; проф. М. Чайківський — Алгебра ч. 1.

Нові рукописи, одержані на перегляд: Акад. А. Старков-Остеологія; інж. Василів — Вища математика на послугах у техніки; І. Федів — Статистичний атлас України; проф. М. Чайківський — Початковий курс вищого аналізу; Є. Онацький — Клясична мітологія ч. 1 (Боги неба).

Ухвалено просити на перегляд: Лект. В. Січинський — Перспектива, підручник для архитектів, артистів-малярів та любителя мистецтва; др. Стан-ничий — Математична географія; інж. П. Ковалів — Нариси з хемії; А. Ластовецький — Начерки диференціяльного рахунку; С. Лукасевич — Тригонометрія; др. А. Панейко — Курс стенографії; Освальд — Нариси філософії природи (переклад).

Ухвалено підготовити видання нім.-укр. та укр.-нім., франц.-укр. та укр.-франц., англ.-укр. та укр.-англ. лексичних словників (практичні кишенкові). Через те, що у когонебудь, можливо, є вже готовий матеріял для таких видань, Бюро просить подати йому про це відомости.

Нові вкладчики:

Проф. М. Терлецький, Прага; проф. Я. Ярема, Прага; Гр. Пустовар, Подебради; Укр. Наук. В-во в Львові, Спілка укр. студентів у Німеччині.

Закликаємо всіх громадян і всі українські організації, установи, школи, Просвіти, кооперативи, часописи, книгарні, всі українські заклади й підприємства внести й свою позику-вкладку на Український Громадський Видавничий Фонд. Статут і всі відомости висилає безплатно кождому Бюро Фонду. Адреса:

UKR. HROM. KOMITET v CSR., Praha III, Serikova 4,III.
(Бюро Видавничого Фонду)

БЮРО У. Г. В. Ф.
Є. Приходько, секр.,
Є. Вировий, голова.

КОГО ДНЕСЬ НАМОВИТЕ ОБЕЗПЕЧИТИСЯ В У. Н. СОЮЗІ, ТОЙ ВАМ ЗА ЦЕ ВДЯЧНИЙ БУДЕ ВСЕГДА.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

СКРЕНТОН, ПА. Бр. св. Володимира, від. 162, повідомляє своїх членів, що мітинг відбудеться в неділю, 24. лютого о годині І. пополудни. Проситься членів прибути бо суть важні справи до полагоджения. Невившийся член заплатить кару 1 дол., а уряд-ник 2 дол. — С. Медвідь, предс.; М. Гнатів, секр.

ФРЕНКФОРД, ПА. Тов. ім. Д. Витовського, від. 268 повідоляє, що звичайний місячний мітинг відбудеться в неділю, 24. лютого о 2. годині пополудни, на церковній галі. — М. Орлик, предс.; М. Грамак, секр.

ДОПИСІ

ШИКАГО, ИЛЛ.

В справі українського театра М. Карлаша в Шикаго.

У неділю, дня 24. лютого, у Chopin Public School (corner Rice and Campbell Avenue) о 7.30 веч. буде виставлена чудова укр. опера Артемовського „Запорожець за Дунаєм". В головних ролях беруть участь професс. артисти опери М. Карлаш (бас), В. Світлов (тенор), М. Кітаєва (м.-сопрано), М. Кушелевський (баритон), а також С. Цімбаліст (сопрано), Д. Атаманець (тенор) та инші.

Беруть участь також великий міш. хор, танцюрі і орхестра під проводом д-ія М. Едельмана.

Спеціяльні декорації.

Велика галя містить більше як 1500 людий.

Це буде праздник укр. штуки, укр. музики у Шикаго.

Додаємо коротеньку сторію опери „Запорожець за Дунаєм".

Коли в році 1775 російська цариця Катерина приказала знищити Запорожську Січ, тоді одна частина Запорожців покинула Україну і поплила Дніпром на Чорне море, а звідти і заїхала до Туреччини, яка тоді обнимала західні береги Чорного моря, нинішню Руминію. Туреччина знаючи хоробрість запорожців радо приняла їх і дала їм землі до поселення коло устя Дунаю. Тут Запорожці заложили собі другу „Січ" і назвали її також „Запорожською Січю", з люби до давньої. Тут Запорожці жили до 1828 р. і помагали Туркам в їх воєнних походах. В році 1828 атаман Гладкий зібрав своїх Запорожців і вернувся з ними в Росію. Повернувшіся зза Дунаю Запорожці поселились на лівім березі Кубані побіч своїх братів Чорноморців.

ПЛАВАЮЧА ВИСТАВА

Італійський маляр Арістіде Сарторіо уладив на корабли виставу образів із народної галерії. Корабель вихав із Неаполя а подорожувати-ме по цілому світу.

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР В ШИКАГО

(Лист до редакції).

Повідомляю Вас, що мною засновано у Шикаго Український Театр, котрий називається Український Театр Миколи Карлаша.

Уже відограно двічі „Наталку Полтавку". У неділю дня 24. лютого виставляємо „Запорожця за Дунаєм", а далі „Запорожський Клад", „Пошились у дурні", „Бурлаку", „Ой, не ходи Грицю" т. и. У моїх виставах беруть участь відомий оперовий артист-тенор Володимир Світлов, оперова артистка меццо-сопран Марія Кітаєва, оперовий баритон Михайло Кушелевський, сопрано Стефанія Шимбалиста, відомий український артист Дмитро Атаманець, артистка Марія Музика, д-й Дмитро Заболоцький, Мусійчук та инші.

При сій нагоді складаю свою щиру подяку „Українському Драматичному Гуртковй імени Лисенка", о. Филимонови Тарнавському, д-ію Дмитрови Атаманцеви, Стефанії і Василеви Цимбалистим, Марії Музиці, д-ію Мусійчукови і др. за їх ласкаву допомогу в справі утворення укр. театру.

Дуже радий зазначити, що мій театр стоїть на підставі лише української штуки, любови до української музики, драми, любови до рідного життя і звичаїв. Добрий театр повинен єднати між собою людий, а не ділити, як се є між нашими українськими организаціями в Америці. Через те ніякої специальної політики, ніякої специальної релігії при театрі не повинно бути. Театр се наша добра школа; **театр се чудовий храм красоти і правди.** Ото все. Хто любить свій рідний театр, допомагайте хто чим може довести діло до кінця.

Микола Карлаш.

Адреса:
Nicholas Karlash,
610 Groveland Park, Chicago, Ill.

ПОВІДОМЛЕННЄ.

ДО ВП. ЧЛЕНІВ І УРЯДНИКІВ У. Н. СОЮЗА:

Згідно з численними домаганнями урядників і членів, рішенням Екзекутиви У. Н. Союза з 31-го грудня 1923 р. отсим проголошуєся

ПРОДОВЖЕННЄ КАМПАНІЇ

принимания нових членів без вступної оплати, до кінця місяця лютого 1924 р.

Згідно з тим, в слідуючих двох місяцях а то в:

СІЧНИ І ЛЮТІМ

Український Народний Союз, посередництвом 345 своїх відділів в Злучених Державах і Канаді буде приймати

МУЩИН, ЖЕНЩИН і ДІТИЙ

від 1-шого року до 55 літ віку

БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ

НА ОБЕЗПЕЧЕННЄ В СЛУЧАЮ СМЕРТИ, КАЛІЦТВА АБО НЕВИЛІЧИМОЇ СЛАБОСТИ.

Браття і Сестри:

За два місяці, а саме з кінцем лютого, досягнемо повних трийцять літ існовання нашої славної організації.

За два місяці має доповнитися трийцять літна організаційна праця членів У. Н. Союза.

Перед нами вже лиш два місяці до цеї торжественної хвилі. І тих два місяці, нам слід використати на довершенне спільної нашої праці, якнайкращим успіхом в користь організації, а то, приєднанием якнайбільшого числа нових здорових членів.

Хай отже до кінця лютого, клич У. Н. Союза „В Лучности Сила" невтихає, а рекорд нових членів хай перевисшить всі дотеперішні. Покажім що ми своєрідну організацію вміємо любити.

Приєднуйте нових членів і членкинь.

Вписуйте свої діти.

Організуйте нові відділи, братства, сестрицтва і товарства.

За інформаціями голоситься до відділових урядників або просто до головної канцелярії У. Н. Союза на адресу:

UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
Recording Department
P. O. BOX 76, JERSEY CITY, N. J.

В Джерзи Сіти, Н. Дж., 31. грудня 1923 р.

ЗА УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНІЙ СОЮЗ:

Іван Каштанюк, гол. рек. секретар.

2500 ЛІТ СТАРІ ПИСЬМА

„Реві Мондіяль" пише, що в вавилонських руїнах Бісмії найшли понад 2000 цеголок, записаних клиновим письмом. Більшість із них походить із пятого століття перед Христом. Цеголки є ріжного вигляду й величини. Найстарші плоскаті, пізніщі округлі, діски-кружки. Около 1400 року перед Христом уживають цеголок більше гранчастих черепків. Таких уживали найдовше. Крім четверо-кутніх цеголок і пізніще були округлі, але ці служили для окремих цілей. Уживали найбільше таких цеголок як ми нині переписних листків (кореспонденційних карток. Написане закривали верствою глини, щоби хтось небажаний не читав їх змісту.

АКТ ЗЛУКИ

Історичні документи до обеднання українських земель.

„Передвступний договір заключений дня 1. грудня 1918 р. в м. Фастові між Українською Народньою Републикою й Західно-Українською Народньою Републикою про маючу наступити злуку обох українських держав в одну державну одиницю, такого змісту:

1. Захід. Українська Народ. Република заявляє цим непохитний намір злитися в найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народ. Республикою, значить, заявляє свій намір перестати істнувати як окрема держава, а натомісць увійти з усею своєю територією й населенням, як складова частина державної цілости, в Українську Народню Републику.

2. Українська Народ. Республика заявляє рівнож свій непохитний намір злитися в найкоротшім часі в одну державу з Західно-Українською Народньою Републикою, значить, заявляє свій намір приняти всю територію й населення Захід.-Української Народ. Республики, як складову частину державної цілости, в Українську Народню Републику.

3. Правительства обох Республик уважають себе звязаними висшими заявами, то значить: уважають себе посполу обовязаними цю державну злуку можливо в найкоротшім часі перевести в діло, так, щоби можливо в найкоротшім часі обі держави утворили справді одну неподільну державну одиницю.

4. Західно-Українська Народня Республика з огляду на витворені історичними обставинами, окремими правними інституціями ріжниці й окремішности життя на своїй територіі й її населення, як будуча частина неподільної УНР., дістає територіяльну автономію, якої межі означить у хвилі реалізації злуки обох Республик в одну державну цілість окрема спільна комісія за ратифікацією її рішень компетентними законодатними і правительственними державними органами обох Республик. Тоді також установлені будуть детальні условини злуки обох держав.

5. Цей договір списаний в двох примірниках як двох окремих оригіналах, по одному для правительств з обох держав може бути опублікований за згодою обох правительств, т. е. Директорії УНР. і Ради Державних Секретарів ЗУНР."

Директорія УНР.

В. Винниченко, П. Андрієвський, Ф. Швець, С. Петлюра — отаман українських республиканських військ.

Повновласники Ради Державних Секретарів ЗУНР.:

Др. Льонгин Цегельський, др. Дмитро Левицький.

„Ухвала Української Національної Ради з дня 3. січня 1919 про злуку Західно-Української Народ. Респ. з Українською Народ. Республикою.

Українська Національна Рада постановила:

„Українська Націон. Рада, виконуючи рпаво самовизначення українського народу, проголошує торжественно зединення з нинішним днем Захід.-Української Народ. Респ. з Українською Народньою Республикою в одну одноцільну суверенну Народню Республяку.

„Зміряючи до найскоршого переведення цеї злуки, Українська Нац. Рада затверджує передвступний договір про злуку, заключений між Західно-Українською Народ. Республ. і Українською Народньою Республикою дня 1. грудня 1918 в Хвастові, та поручає Державному Секретаріятови негайно розпочати переговори з Київським Правительством для ефіналізування договору про злуку.

До часу, коли зберуться установчі збори Зєдиненої Республики, законодатну владу на території бувшої Західно-Української Нар. Республики виконує Українська Національна Рада.

До того-ж самого часу цивільну й військову адміністрацію на згаданій території веде Державний Секретаріят, установлений Українською Нац. Радою, як її виконуючий орган".

Акт зединення українських земель З. У. Н. Р. і У. Н. Р., проголошений 22. січня 1919 р. на Софійському майдані в Києві:

„В імени Української Народньої Республики проголошує Директорія цілому українському народови велику подію в історії нашої української землі.

„Дня 3. січня 1919 року в місті Станиславові Українська Національна Рада Західно-Української Народньої Республики, як представниця волі всіх Українців Австро-Угорщини і як найвищий законодатний їх орган, святочно проголосила зединення Західно-Української Народньої Республики з українською придніпрянською Народньою Республикою в одну суверенну Народню Республику.

„Витаючи з великою радістю сей історичний крок наших західних братів, Директорія Української Народньої Республики рішила приняти до відома се зединення і ввести його в життя згідно з умовами, які означено в ухвалі Української Національної Ради з дня 3. січня 1919."

ЦВІТИ НА СТОЛІ

І це є окреме знання, для якого найбільше змисла має жіноче око. Чи цвіти мають бути порозкидувані як небудь по цілому столі, поміж посудиною, тарілками? Чи може їх поставити окремою китицею посередині стола? Яких цвітів дати більше, яких менше? Золотисті мімози, запашні фіялки, ніжні рожі, чи огнисті червоні рожі, або білі нарцизи? Цілі книжки можна би писати на ці питання. Гості XVII. століття не журилися подробицями таких питань. В хроніках із цих часів говориться, що посеред стола клали стільки стільки цвіття, що слуги ледви могли передістатися крізь двері, коли вже це цвіття зложене вносили на салю. То була головна прикраса стола. В тих часах почесне місце займали овочі. Але тоді не вдоволялися, щоби овочів насипати на деревляні миски, але з богато таких мисок, компотних посуд, збанів і ваз укладали цілі піраміди. Молієр описує торжество, яке уладив Людвик XIV. у Версалі з нагоди підписання мира в Е ля Шапель. На сцені був буфет, а слуги приймали гостей портуґальськими помаранчами й ріжними иншими еґзотичними овочами. А все це було уложене в одну велику піраміду з 36 кошів.. Прикраси на столі мало по малу перемінювали, надавали їм ріжні імена а в другій половині почали прикрашувати столи цвіттям. Є описи таких прикрас столів цвіттям, що були справжнім архітектонічним мистецтвом і капризна мішанина найріжніщих цвітів.

ЕВГЕН ЧИКАЛЕНКО

СПОГАДИ, ЩОДЕННИК ТА ЛИСТУВАННЄ.

I. том.

СПОГАДИ.

III. (1870—1875)

(10)

На Різдво і на Великдень ми не їздили в Перешори, бо там, крім тітки та управителя, нікого не було і зоставалися на Свята у своїх школах. Пані Соколовська, жінка директора, була родом з Ананіва, навіть приятелька моєї матері, то до мене вона ставилась дуже добре, як рідна, часто давала мені цукерки та ріжні ласощі, а всі святки я проводив в їх родині і тільки ночувати ходив у нашу гуртову спальню.

Часом у Соколовських збірались вечорами учителі та инші знайомі, між якими взертав на себе мою увагу високий з довгою ясно-каштановою бородою, дуже гарний чоловік, що все впадав коло не меньш гарної пані Соколовської; це був, тоді нікому невідомий, а потім прославлений російський революціонер-народоволець Желябов, з яким я, хлопець, тільки здоровкався, але ніколи не промовив і слова.

Одного вечора, на Різдвяних Святах, коли я сидів в гостинній директора і розглядав ілюстрації, зібрались його звичайні гості. Ніщенський грав на роялі, а потім почали співати гуртом; заспівував своїм невеликим, але чулим приємним голосом, Смоленський, а решта підхоплювала. Коли я вслухався в слова, то почув, що співають незнайому мені пісню:

„А вже літ аж двісті,
як козак в неволі,
Понад Дніпром ходить,
викликає долі..."

На мене вона зробила незвичайне враження, не мельодією, не змістом, а тим, що Смоленський, сей Бог, якому всі поклоняються, співає мовою, за яку мене карали, ганьбили, перекривляли; мовою, якої я почав соромитись, хоч в душі любив, бо нею почав говорити, нею розмовляв з милими моєму серцеві перешорськими хлопчиками-пастушками. Щось підкотилось мені під горло і раптом я росплакався, голосно схлипуючи. Пісня увірвалась і перелякана пані Соколовська, а за нею й Смоленський кинулись до мене і почали роспитувати — що і де в мене болить. Я сказав, захлипуючись, що у мене нічого не болить, але не міг пояснити плачу, тоді Соколовська, пошептавшись з Смоленським, принесла мені крапель, почала голубити, цілувати і я, заспокоївшись, пішов спати. Другого дня Соколовська, очевидно за порадою Смоленського, дала мені читати Гоголя на московській мові „Вечори на хуторі коло Диканьки".

Тарас Бульба зробив на мене таке враження, що я цілими днями не міг ні про що думати, як тільки про Запорожців в червоних жупанах з оселедцями на голові, вечорами я довго не міг заснути і все мріяв про те, як би його, як Колюмб, найти нову землю і там заснувати Запорожську Січ; або величезною китайською стіною (жінським муром) обнести давнє Запоріжжя, про яке раніще я читав в нашому підручнику, але не звертав уваги. Я почував якось несвідомо, що й Б. Хмельницький, не кацап, а наш, але довго на тому не спинявся. Потім пані Соколовська дала мені скілька книжок „Основи" за 1861 рік і я з захватом прочитав вірші Шевченка, оповідання Марка Вовчка і взагалі все і поспішив в пансіон Матео до кузини Нанті поділитись з нею прочитаним і своїми мріями.

Виявилося, що Настя, з якою я не бачився від літніх канікул, довідалась від Смоленського, який був і її учителем, що батько її Бачій, теж Українець, що Азовські козаки — се нащадки Запорожців, які в 30-ох роках вернулись, на чолі з Кошовим Гладким, з Наддунайської Січі в Туреччині і оселились по берегах Азовського моря, де цар Миколай I одвів їм землю. Вона певна, що батько її був свідомим Українцем, бо в його речах, по його смерти, вона найшла збірники українських пісень Лукашевича. Що до моїх мрій, то вона, як старша, поставилась до них скептично; з того часу, не знаю з чиєї ініціятиви, ми почали з нею розмовляти, як і в дитячі роки, українською мовою, якої я вже перестав соромитись, бо знав, що й Смоленський вважає її за свою рідну. Думав я було поділитися своїми фантазіями і з сестрою Галею, але в інституті, на побаченнях у великій залі, пепінєрки та клясні дами пильно прислухалися до того, що говорять гості з інститутками, а тому розмову з нею я відклав до літніх канікул.

Приїхавши в Перешори я застав там вже брата і зараз же похвалився своїми мріями, але він вилаяв мене і сказав, що коли я їх не викину з голови, то він роскаже дядькові і взагалі прийме міри, щоб мене вилікувати від сих фантазій. Брат з Києва приїхав зовсім якимсь чужим нам, він зо всіма говорив московською мовою і строїв з себе великого пана, чого він набрався від офіцерів, з якими лікувався. Ми всі сміючись, називали його „ґенералом", а тітка, коли було розсердиться на нього, то додає — „з під ліжка", що його дуже ображало. Незабаром він знов поїхав з матірю на лиман.

О. Василь, вислухавши мої мрії, серйозно завважив, що це тепер неможливо, що вже минув час Запоріжжя та й України, як самостійної держави, а що дійсно не треба цуратись своєї мови, а треба розвивати, збогачувати літературу і порадив мені записувати пісні, казки, які потім можна десь видрукувати. Се відношення о. Василя до українства ще більше привязало мене до нього і постепенно ми стали близькими приятелями до самої його смерти.

У Соколовського я пробув два роки і за цей час перечитав багато українських книжок; за всі пять років учення в Одесі, коли мені було вже чотирнадцять років, я дійшов до четвертої кляси, тоді дядько перевів мене в „Елисаветградське Вище Земське Реальне Училеще 1-го розряду", як воно офіціяльно називалося, і яке дуже росхвалювали земці, особливо голова Елисаветградської Земської Управи, П. Зелений, відомий потім „українофіл", якого дядько дуже поважав.

IV. (1875—1881)

Елисаветградське Реальне Училище і його директор. — Родина Тобілевичів (К. Карий, Садовський, Садовська та Саксаганський). — Українські театральні вистави та Кропивницький і указ 1876 року. — Російський революційний рух. —Др. Михалевич і український гурток. — Штундисти. — Мій переїзд до Києва.

У вересні 1875 року повіз мене дядько в Елисаветград і, за порадою п. Зеленого, оселив мене на кватир (станції) у Мме Тіссо, вдови по учителю французької мови, у якої вже кватирувало зо скілька учнів, над якими старшим-репетитором (інструктором) був учень 5-ої кляси Андрій Грабенко, якого дядько договорив де що повторити зо мною перед іспитами.

Треба сказати, що тодішній міністр освіти, страшенний ретроград Д. Толстой, не хотів засновувати державних реальних шкіл; він вважав, що ліпше латиною та греками забивати голови хлопцям і держати їх в послушенстві, бо реальні школи будуть плодити вільнодумців та революціонерів. Громадянство-ж вимагало шкіл, з яких виходили-б агрономи, інжінери і всякі техніки, а тому за заснування реальних шкіл взялися земства (на подобу галицьких Повітових Рад) і одну з перших таких шкіл заснувало Елисаветградське повітове земство. Воно збудувало величезний будинок, обставило його роскішно і добрало найліпших учителів, що ставились до справи і до учнів не як урядовці. А тому, що спочатку було мало учнів, то земство вибірало з сільських шкіл найталановитіщих хлопців і утримувало їх на свій кошт до 5-ої кляси, а тоді одні з хлопців йшли в сільські учителі, а талановитіщим находили заробіток (репетіторів, інструкторів) і т. д. і вони вчилися далі. Таким селянським сином був і Грабенко, тарашкуватий (рябий від віспи), негарний, але дуже симпатичний і талановитий хлопець: він мав кольосальну память, був добрим математиком, добре малював і був таким музикальним, що самотужки вивчився грати на багатьох струментах. Потім, в зрілім віці, будучи секретарем губерніяльного Херсонського Земства, він позаписував, а Фесенко в Одесі видав, під прізвищем А. Коноценка зо скілька його збірників народних пісень з мельодіями. З першого знайомства ми заговорили з ним по українському і сприятелювалися так, що й досі приятелюємо.

Пізніще на короткий час вступив в Елисаветградську Реальну школу і брат мій, але скоро знов заслаб і дядько забрав його в Херсон, де він в 1876 р. помер і там похований.

З проґімназії Соколовського я мав свідоцтво за три кляси, але тут мене примусили тримати іспити, наслідком чого в моєму іспитовому листку було написано учителями: з історії та ґеоґрафії — годиться в 4-ту клясу, з французької і німецької — в 5-ту, а з російської та математики ледве-ледве — в 3-тю, а тому мене опреділили в 3-тю, де посадили поряд з Панасом Тобілевичем, тепер знаменитим українським артистом Саксаганським, з яким з яким приятелював Грабенко. З Панасом ми зразу перейшли на українську мову і стали на все життя друзями.

Панас Саксаганський тоді вже був гарним співакою і знаменитим опвоідачем-коміком; часом на лекціях, він пошепки почне було розсказувати щонебудь смішне і ми, забувшись, що сидимо в клясі, раптом вибухнемо головним реготом; Панас сидить наче він нігденічого, а нас було зоставлять за кару в школі на годину після лекцій. В неділю ми часто з Грабенком ходили в гості до Панаса, на передмістя Бикову, за річку Інгул, де у його батька був власний будиночок з гарним садком; гуртом ми ходили на прогуляння за місто в „Кавенний Сад", „Алькамбру" або купатись; коли було два дні свят, то ми ходили за 7 верст, в Обознівку, до селян батьків Грабенка, а відтіля нас привозили кіньми. У Панаса я познайомився з старшим братом його Миколою, тепер знаменитим артистом Садовським, тоді учнем 5-ої кляси тої-ж школи; я відразу закохався, як дівчина, в сього високого, ставного парубка і се почуття зосталося у мене й досі.

Тоді-ж познайомився я з сестрою їх Марією, потім відомою артисткою Садовською, з старшими братами — Михайлом та Петром, що служили в поліції та Іваном, секретарем поліції, пізніще нашим найталановитіщим драматурґом, Карпенком-Карим, з яким я був найближчим приятелем до самої його смерти.

Коли почалось Герцеґовинське повстання проти Турків, то туди поїхало багато добровольців з України, а з оголошенням Росією війни Туреччині в 1877 році волонтером пішов і Садовський, що він потім і описав в своїх талановитих споминах з сієї війни.

З Саксаганським ми сиділи поряд два роки, а з 4-ої кляси і він теж пішов на військову службу і, по скінченню Одеської Військової Школи, вийшов офіцером в піхоту де й служив до 1882 року, коли вступив в українську театральну трупу, де вже грав його старший брат Садовський.

В Елисаветграді тоді при Громадському Клюбові був орґанізований братами Тобілевичами, на чолі з старшим братом К. Карим, аматорський театральний гурток, котрий давав, реґулярно по суботах, українські вистави на користь незаможних учнів. Гурток цей запросив до себе за місячну платню знаменитого потім артиста Марка Кропивницького, що проживав у Елисаветграді у власному будиночку і він служив в гуртку за режисера, актора та декоратора, а разом з тим був і драматурґом.

В Елисаветграді тоді я на своїм віку уперше побачив українську виставу, яка зробила на мене вражінн яна все життя: йшла песа „Назар Стодоля" і мені здається, що ліпшого Назара (К. Карий) та ліпшого Кичатого (Кропивницький) я вже ніколи потім не бачив; з того часу я не пропускав жадної вистави і бачив: „Сватання на Гончарівці", „Гаркушу", „Дай серцю волю, заведе в неволю", але в маю 1876 року царським указом заборонено було не тільки театральні вистави на українській мові, а навіть концерти, так що українські пісні не бажаючи співати по московському, мусіли співати в перекладі на французьку мову.

(Дальше буде).

БІДА З НАЗВАМИ

(З берлінського тижневика Літопис).

Судилося нам мабуть ніколи не вийти з хаосу наших національних назв. Не маємо на думці ні походу польських шкільних властей проти терміну „український", ні опозиції наших закарпатських земляків приймати його (обі справи стоять окремої розмови і до них ще повернемо); на жаль, і в обсязі нашого суверенного права немає у нас порядку з назвами і слід було б уже припинити його.

Ось приміром, звідки взялося імя „Велика Україна". До 1917-го р. мабуть ніхто не чув про нього. Раніше були тільки сазви: „Російська Україна", „Австрійська Україна", рідко „Угорська Україна". Та наслідком революції й українських державно-правних проклямацій перша з тих назв стратила була свое практично-політичне оправдання, й ображала дотого почування самовизначених Українців; тоді-то почало появлятися нове слово „Велика Україна", одначе що-тілько з 1918-го, після проклямаційного самовизначення австрійських Українців, вона здобула чималу популярсість й уживається сьогодні доволі широко.

Певно, імена і назви часто бувають вислідами ірраціональних випадків і коли вони витворилися у віддаленій епосі не має потреби раціоналізувати їх. Та инша річ, коли якесь явище що-тілько т. ск. in statu nascendi; тоді се тілько можна, а й слід подумати, чи воно оправдане і корисне. Так ось і в сьому випадку. Поки новий термін не здобув собі повного права горожанства, не зайва річ з'ясувати собі невідповідність терміну „Велика Україна" на означення тих українських земель, що лежать по тім боці Збруча чи т. зв. рижської межі.

Що означають, чи означали назви: Велика Британія, Велика Німеччина, В. Австрія, В. Італія, В. Польща, В. Сербія, В. Греція і т. ин.? Вони означали найбільший обем держави чи поняття, висловленого другим, головним словом. Значить: Велика Британія обіймає Англію Скотляндію та Ввелс; В. Німеччина — всі землі приналежні колись римсько-германській імперії; В. Польща — всі історично-польські краї, і т. и. А що-ж уявляє собою сьогоднішна „В. Україна"? Суму всіх територій, звязаних з Київщиною — історично, географічно, племінно? Ні, тільки частину їх, злучену з Києвом в одним політичнім творі, меншім навіть від колишньої „Російської України"! Се ж очевидний абсурд! Одним словом для означення українських земель за Збручем новий термін не годиться. Він може й повинен удержатися тілько на означення ідеального поняття „соборности" всіх племінно-українських земель і як політичний програм на будуще.

Неодин думає у нас, що назва „Велика Україна" означає „більшу" (східну, наддніпрянську чи радяську) Україну супроти „меншої" (західної, наддністрянської, галицької чи польської) України, одначе такий погляд помилковий. Поминаючи те, що терміну „Мала Україна" у нас нема взагалі і що таким способом його pendant зайве, такі назви були б суперечні з духом української мови. Вона знає Великоросію і Малоросію, Великопольщу і Малопольщу, тому треба б уживати: Великоукраїна і Малоукраїна — форми, без сумніву, негарні, дотого неісторичні і практичсо незручні, яких нема потреби вводити.

Ще раз: Якби назва „Велика Україна" була освячена традицією або засвідчена історичними актами, то можна б полишити на боці питання про її більшу або меншу раціональність, та уживати її у конвенційнім розумінню; та що воно не так, то краще перестати уживати її. На означення самого поняття, символом якого має вона бути, маємо більш відповідні назви, як ось: Україна (без прикметника, історично не то бездоганна, а едино оправдана, так само сучасно-політично), ну — Східна Україна у протиставленню до Західної України, Наддніпрянщина, а в кінци — як політичне означення — Радянська Україна. Натомість усі українські землі по сім боці рижської межі мають право до назв: Галичини і Володимирії (історично едино оправдана), Західна Україна, ну — і в деяких випадках — Польська Україна, подібно як прийдеться нераз говорити про Румунську Україну. Всі ті імена оправдані як історично, так географічно, і політично; воси ясні і не викликають жадного непорозуміння щодо означених ними предметів.

*

Друга наша назва, що вимагає якогось упорядкування, то для озсачення нашого Закарпаття. Була раніша традиційна „Угорська Русь", що була всім однаково добре зрозуміла і знана, та з політичних причин ся назва стала вже неможлива, а в кождім разі і баламутна. Пізніше (1918) утворена „Руська Країна" — назва, без сумніву, утворена дуже зручно і не без символичного значіння (злука старої „Руси" з новою „Україною") — на жаль не удержалася, знов з політичних, від нас незалежних причин. Версайський трактат, що несподівано звязав нашу Надтисянщину з Прагою, приніс черговий новотвір „Карпатська Русь" (Ruthenie de Karpates), у якому висловилося мабуть також бажання тих закарпатських земляків, що були причасні тій міжнародній трансакції (Жаткович з американськими емігрантами). Ся назва вже менше щаслива ніж попередні (бо „Руські Карпати" далеко більші!), одначе можлива і має міжнародно-правну санкцію. На жаль і її вже витискає, чи може й витиснула вже нова назва „Підкарпатська Русь", подумана очевидно Чехами. Для самих наших земляків за Бескидом сей додаток „Під" цілком зайвий, а для всіх инших Українців нераціональний і баламутний: для них — ся земля не під-карпатська, а за-карпатська. Тому будемо в повнім праві, коли закинемо уживання назви „Підкарпатська Русь", а вживатимемо тої, що узаконена міжнародними актами, себто „Карпатська Русь". Звісно, в чисто історичнім розумінню можна послугуватися, у відповідних разах, старою назвою „Угорська Русь"; в географічнім та етнографічнім змислах добрий загальний термін „Закарпатська Україна", тілько не слід при сім забувати, що тамошні наші земляки пристрасно дорожать своєю старою „Русю", і не слід почитувати їм сього за гріх, бо ж остаточно не ми, а вони мають право рішати про се.

*

А вкінци: Коли Галичане перестануть звати свою країну „Східною Галичиною? Ся назва мала політично-адміністративну та етнографічну основу в австрійських часах коли не тілько Львів, а й Краків належав до Австрії. По упадку Австрії Галичина і Володимирія стала тілько одна — такою якою була в часах своеі політичної самостійности, до XIV-го віку, вона й етнографічно одна — українська. Колиб таки кому хотілося мати східну і західну Галичину, то нехай шукає її межі не на Сяні, а десь на схід Львова; обі будуть українські.

НЕМА РОБОТЬБИ ЗА РОСІЙСЬКИЙ ПРЕСТОЛ — ТАК КАЖЕ ЦАРИЦЯ МАТИ

В газетах появлялися вістки про незгоду в російській царській семі на еміграції. Щоби збити такі вістки, цариця-мати Марія Фйодоровна вислала до козацької станиці в Білгороді висьмо, в якім каже, що в справі престола в Росії є в порозумінню з великим князем Кирилом Владіміровичем і Миколаем Миколаевичом. Цариця-мати просить козаків, не вірити ріжним неправдивим чуткам про якусь незгоду та хай терпеливо ждуть зазиву Миколи Миколаевича до боротьби за законодатні збори і за монархію в Росії.

АФРИКА В 1950 РОЦІ БУДЕ „СУХИМ" КРАЄМ.

Джонсон „апостол" прогибіції промандрував здовж і вшир цілу Африку, після чого вернув до Льондону. Він з вдоволенням заявив, що около 1950 року Африка зовсім не буде вживати алькоголю. „Сагара — говорив Джонсон з осміхом — не потребує прогибіційних розпорядків. Вона й так суха. В Єгипті, як музулманськім краю, король і правительство пють лише воду. Населення також здержується від алькогольних напитків. Лише туристи жадають алькоголю. Південна Африка консумує все ще богато алькоголю, але таки прийме вкінці сухий устрій".

ПОЗІР! ПОЗІР!

Сим подається до відома всім нашим читачам, що присилаючи до поміщення ріжні оголошеня до часописи „Свобода", треба рівночасно враз з оголошеннями присилати і належитість за них. Щоби читачі могли орієнтуватися яка належитість має бути прислана враз з даним оголошенням, будуть ласкаві за кожде написане в оголошенне одно слово числити 2 цт коли таке оголошенне має 30 або більше слів. За оголошення котрі не мають 30 слів платиться 50 цнт. за раз Ся постанова входить в життя 1. грудня б. р. Виняток творять лишень відділи У. Н. Союза, котрих оголошення мають бути підписані місцевим урядом відділу. Всі оголошення мають бути присилані до адмістрації „Свободи" 5-6 день перед днем оголошення їх в часописи, так що колиби виднгала сего потреба, був час порозумітися зі сторонами. Сторони котрі не схотять пристосоватися і придержуватися повисших правил, не можуть від так нарікати на часопись, що непоміщено їм оголошення чи оголошень.

Адм. „Свободи".

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

НАЙДАВНІЩИЙ ВЛАСНИК ЗЕМЕЛЬНОЇ ВЛАСНОСТИ

Обробляти цю саму, яку мав перший предок-прадід, коли прийшов у той край і одержав автентичні документи цієї власности за панування Карла Великого (772 року) то одинокий припадок. Того щасливця нагородила французька влада „хліборобською нагородою". Таку нагороду установлено для таких родин, котрі що найменше 300 літ живуть на тій самій землі. Досі нагороджено понад 750 таких родин. Між ними є хата господаря Ляфарг, яка на цьому самому місци стоїть від часів Карла Великого, цебто 1152 роки. Потім слідують числа 1000, 900, 830, 800; дві смї по 778 літ, одна 700, одна 400. „Ль Ілістрасіон" пише, що аббе Ляфарг потвердив віродостойними документами правдивість вище сказаного. З цих документів виходить, що ця семя все була численна. Прадівську землю зберегали проти новітніх законів про наслідство, бо голови роди радо жертвували все, щоби лише заховати прадідівську землю неторкнутою. Родина Ляфарг жертвувала, також доволі членів за батьківщину: один умер як хрестоносець у Палестині 1187, один у Бувінес, инший згинув у масакрі 1564 р., один згинув у Москві за Наполеона 1812 р. В останній світовій війні один Ляфарг одержав военний хрест, а був тяжко ранений під Шемен де Дам. Теперішня „мама" Ляфарг оповідала французькому журналістови, що привезла собі всі нитки, які дома потрібні, та що таких річей від часу вінчання ще ні разу не купувала.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".